

Ennek a számnak az ára 30 fillér.

Negyvenkilencedik évfolyam.

36. szám.

Debrecen, 1929 szeptember 7.

DEBRECENI

PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KUN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

István király és D'Arc Johanna.

Megint elmúlt az a „nemzeti ünnep“, amelyet a gránicokon innen és túl élő szegény magyarságnak csak háromnegyedrészre ült meg. Egynegyedrészre, az evangéliumi vallású magyarság pedig vagy egyáltalán nem vesz róla tudomást a naptári pirosetűn és annak megszokott következményein túl; vagy a fogát csikorgatja szép csöndesen amiatt, hogy ezen a napon van munkaszünet és még sincsen, vagy megfordítva: nincsen munkaszünet és mégis van; vagy végül — a legkisebb, de nem a legértéktelemből része — lelkiileg szenved ama félszeg és kínos helyzet következtében, amelybe a Szent-Istvánnapnak törvényhozásilag és vallásfelekezeti rendezetlen állapota évről-évre belejuttatja a hazája történelmét ismerő és minden magyar testvérét szerető nem római hitű magyart.

Főlöszleg itt arról beszélni, hogy mi, mindkét hitvallású evangélikus magyarok, Istvánnak, a római katolikus egyház „szentjének“ az ünnepét, *mint ilyet* soha és semmi szín alatt, míg csak evangéliumi hitünkben az utolsó szikra ki nem alszik, nem ülhetjük meg. De én azok közé tartozom, akiknek számára ez a kérdés ezzel a magától értődő tétellel nincsen elintézve. Árpádházi I. István király énnekem nem „szentem“, azaz nem közbenjáróm a Szentháromság egy Isten előtt; de énnekem is második honalapítóm, forrón szeretett népemnek és hazámnak a hún és avar sorstól megmentője, minden idők és népek egyik legnagyobb politikai lángelméje, akire mint magyar végtelenül büszke, mint keresztény pedig érette Istenemnek végtelenül hálás vagyok.

Ez az ember, Istennek ez a választottja, nemzetemnek ez a tündöklő csillaga, ne érdemelne meg éntőlem, a református magyartól esztendőnként egy napnyi kegyeletes megemlékezést? És nem vihetnők mi református magyarok ezt a megemlékezést a templomi gyülekezetben az Isten színe elé is ugyanúgy, ahogy odavisszük már évtizedek óta (legújabbban állami törvény erejével is támogatva) a negyvennyolcas idők nagy embereiről, alkotásairól és szenvedéseiről való emlékezéseinket?

Ne tessék erre mindjárt felháborodni és kryptokatholicismust, megymást emlegetni. Ezzel nem megyünk semmire. Énnekem az a leküzdhetetlen és évről-évre erősödő benyomásom, hogy azoknak a magyar reformátusoknak, akik ezt a kérdést — és még egy-két hasonlót — kizárólag a vallásfelekezeti érzékenység szempontjából bírálják el, halavány sejtelmük sincsen arról, micsoda szörnyű rombolást és evesedést visz végbe a magyar nemzetléleknek már-már csak alig meglévő egységében napról-napra a vallásfelekezetek csúfos húzalkodása. Mert ha volna erről legalább halavány sejtelmük: nem elégednének meg azzal, hogy minden felelősséget arra a másik félre hárítsanak, amelyiken a felelőségnek *tényleg* legnagyobb része nyugszik; hanem igyekeznének meglátni a felelőségnek mi-reánk eső jóval kisebb, de szintén reális részét is és becsülettel megfelelni annak.

István király napjával kapcsolatban ez a felelőségünk ezt kívánná: Mi magyar protestánsok, anélkül, hogy az evangéliumi álláspont tisztaságából és szilárdságából csak egy hajszálat is engednénk, nyilvánítsuk ki minden megfelelő alkalommal szívbéli készségünket arra, hogy ezt a napot, mint nagy nemzeti ünnepet, templomainkban és azon kívül mi is boldog örömmel megüljük attól a perctől kezdve, mihelyt a magyar törvényhozás az István király-ünnepet, a március 15-höz hasonlóan, *kifejezetten* kodifikálja és *mindenféle vallásfelekezeti vonatkozásnak még az árnyékától is mentesen*, államilag e haza minden polgárára egyaránt kötelező nagy nemzeti ünnepeink sorába emeli.

Aki pedig erre a (nem éntőlem eredő s a református közvélemény előtt nem most először megpendülő) gondolatra azt mondja, hogy ez gyáva engedékenység vagy lehetetlen ábrándozás, annak hadd ajánljak még figyelmébe valamit.

D'Arc Johanna, a csodálatos orléansi szűz, kétségtelenül a legnépszerűbb francia szent. Noha hivatalos szenttéavatása csak nemrégiben történt meg, a francia nép már hosszú évszázadok óta mély vallásos kegyelettel és hazafias rajongással zárta a szívébe ezt a Nagy Károly és Bonaparte Napoleon között legnagyobb és mindkettőnél végtelenül rokonszenvesebb nemzeti hőst. Még a francia népnek nemcsak a római, de minden egy-

háztól, keresztyénségtől és vallástól elvadult szabadgondolkodó tömegekben is — amelyek ma már körülbelül a jóval nagyobb felét teszik ki a 38 milliós francia népességnek — általános tiszteletnek és rokonszenvenek örvend a hazájáért és népéért 19 esztendő korában (papi ítélettel boszorkánynak bélyegzetten) mártírhálált halt liliumszáslós szűz alakja.

Nos, a francia protestánsok s köztük legerőteljesebben éppen a Kálvin tiszta biblia tanításaihoz ragaszkodó orthodox („évangélique“) reformátusok újabban minden alkalmat megragadnak arra, hogy D'Arc Johannát *a maguk módján* ünnepejék. Előkelő írók — theologus-emberek — elemzik szeretettel az orléansi szűz vallásosságát, amelyben meglepően sok szabad és tiszta evangéliumi vonás van. Most, a szűz fellépésének félezredéves évfordulója alkalmából, templomaikban is megemlékeztek róla. Az egyik legszebb ilyen megemlékezést, a mély léleklátású és finom tollú Gounelle Pál lelképásztorét — amely a châteaouthierry-i református templomban tartott a folyó év július havának 29-én — teljes szövegében közli az orthodox francia reformátusok lapja, a Christianisme au XX. Siècle, (ahová a 100%-os kálvinista Droumergue Emil, a nagyszerű harcos aggasztán, minden héten ír egy hatalmas cikket.)

Kevés szebb dolgot olvastam életemben ennél a cikknél. Álljanak itt belőle legalább a bevezető sorok (különben, ha olvasóink köréből erre vonatkozólag komoly kívánság merül föl, az egészet is szívesen lefordítom.)

„Félezredév telt el a D'Arc Johanna csodás époszának lejátsszódása óta. De az ő emlékezetét csak nőtetni tudta a mindent felörlő idő. Ő előtte elsöndesül minden viszály. Őreá gondolva, valamennyi párt meghajol és így szól: „A mi Johannánk!“ És „a francia haza e szentjének“ kétségtelenül épp az a legnagyobb csudája, hogy bárminők legyenek is azok a politikai vagy vallási nézetkülönbségek, amelyek a franciákat egymással szembeállítják, a makulátlan hős leánynak, Franciaország megmentőjének a nevét hallván, mégis valamennyien tudatára jutnak az őket egyesítő kötelek erejének is.“

„Én most ebben a templomban a Johanna kegyességéről óhajtok beszélni: arról a mély forrásról, ahonnan életének csodája fölfakadt, arról a bensőséges tüzhelyről, amelynek lángja két év alatt fölemésztette őt, de ennek a lángnak a ragyogása nem alszik ki többé soha.“

Én megvagyok arról győződve, hogy István királyról is lehetne *így* beszélni magyar református templomban. Lehetne pedig annál nyugodtabb lelkiismerettel, mert István király szívvel-lélekkel a római egyház tagja volt ugyan, de azé a római egyházé, amely még sem a keletitől nem volt végleg és forma szerint külöszakadva, sem pedig a transzsubstanciatiót, a Mária szeplőtelen fogantatását és a pápa családokozhatatlanságát nem sorozta a dogmái közé, aminthogy a tridenti zsinat átkait sem ismerte. Nagyon régi magyar református íróink

rámutattak már — persze a részletekben sok naiv túlzással — arra, hogy István királyt az evangéliumi protestantizmus lelkétől sokkal kisebb távolság választja el, mint, mondjuk, Loyola Ignácot. Ennek a ténynek a meggondolása még a mi 101%-os magyar „kálvinistáink“ vallási aggodalmait is legalább csökkenthetné a javasoltam megoldással kapcsolatban.

Az én lelkemben — amaz 1919-iki István király- nap óta, amelyet román megszállás alatt éltem át, amikor együvé folytak keserű, tehetetlen könnyeim római hitű magyar testvéreim könnyeivel — minden augusztus huszadikán fölbűg 900 esztendő magyar mélységekből a megrázó ősi zsolozsma, amelyet mintha csak egyenesen Trianon magyarjának szereztek volna:

Hol vagy István király?
Téged magyar kíván,
Gyászos öltözetben
Te előtted sírván.....

És bizony mondom, hogy ilyenkor nem érzem magamat rosszabb református keresztyénnek, mint az esztendő többi 364 napján. Sőt ilyenkor érzem magamat igazán mély és felbonthatatlan lelki egységben azokkal a magyar testvéreimmel, akiket nem bírok rosszabb magyaroknak tartani csak azért, mert az ő számukra — nem úgy, mint az én számomra — István király emléke nemesak nemzeti, hanem vallási kultusz tárgya is. „Szent István koronája“ ilyenkor lesz a számomra élő, vigasztaló, dicsőséges valóság és egység.

S vajjon, ha sok-sok református, evangélikus és római hitű magyar keresztyén — s még a nem keresztyének közül is legalább a legjava — együtt és egyszerre éreznék át ezt a mély és felbonthatatlan lelki egységet ezen a napon: nem megindulna-e ezzel nemzetünk szétszakgatott és fúriáktól dúlt lelkében egy lassú gyógyulási folyamat? Olyan, amelyet sem ökölmotogató labanckodással, az egyik, sem fogcsattogató kuruckodással a másik részről nem fogunk soha előidézni. **R. I.**

Dévai Bíró Mátyás utódai és Károlí Gáspár bibliája.

A címben megnevezettek nem valami rokonság révén kerülnek egymás mellé, hanem mint mostanában megjelent két cikkben, illetőleg egy cikkben és egy tanulmányban található feltűnő közlemények, melyeket érdemes szóvá tenni abból a szempontból, hogy valódi értéküket vizsgáljuk. Nem szeretnénk u. i. ha nyomukban alapnélküli balvélekedések keletkeznének.

A *Kálvinista Szemle* f. évi július 27-iki 30-ik száma *vitéz Bogár János* tollából ily című cikket közölt: „*Dévai Bíró Mátyás legutolsó unokája*“. A közlő előadja, hogy a vértessaljai egyházmegyébe kebelezett sukorói egyház új lelképásztorának beiktatási ünnepélyén megjelent a község érdemes róm.-kath. plébánosa, *Dévai Bíró Gyula*, aki neki beszélgetés közben elmondotta, hogy ő a nagy

magyar reformátor, Dévai Biró Mátyás leszámazottja. Edes atyja még református volt, de áttért a katolikus vallásba. Származási helyükön, *a most megszállott területen fekvő nemes Szikszó városában*, az ottani református templomban a legelőkelőbb helyen volt a család ősi széke, amelybe egyszer a plébános úr is ült. Dévai Biró Mátyástól való származását, mint írja a közlő, a nála lévő nemesi oklevéllel és családi iratokkal tudja bizonyítani.

Ennek az állításnak, melyet vitéz Bogár méltán nagyjelentőségűnek tart, jó lett volna alaposan utánajárni, mielőtt világ elé vitte azt közlője. Az egyházhistóriában járatlan nagy közönség u. i. szinte gondolkodás nélkül, könnyen elhiszi az efféle közleménynek a valóságát, mint elhitte maga a közlő is, de már a történészek a legnagyobb kételkedéssel fogadják, mert tudják, hogy eddigelé a szorgos kutatások ellenére is Dévai Biró Mátyás családjáról absolute semmit nem ismer a hazai egyházhistória. Hiszen ha a plébános úr csakugyan okmányokkal tudja igazolni állítását, akkor az egyháztörténelmünknek valóban olyan sensatiója, amilyen ritkán fordul elő. Dehát könnyű azt banketten, ahol a beszélgetés történt, bor mellett elmondani, hogy a Dévai utódai egész a mai napig felmaradtak és milyen nagy tiszteletben tartattak nemes Szikszó városában (a közlő tudhatná, hogy ez nem megszállt területen fekszik,) a család ősi fészkeben. Azonban az egyházhistória s annak egyik fejedelme, *Révész Imre*, aki megírta a nagy reformátor életrajzát, meg a többi Dévai-kutatók mitse tudnak a Dévai családjáról, sőt egyáltalában arról sem, hogy volt-e felesége és voltak-e gyermekei. Nehéz is lesz ezt bizonyítani, mert ha olyan közismert és tisztelt volt a Dévai-család Szikszón, mint ahogy a plébános úr állítja, lehetetlen, hogy ez a historikusok előtt titokban maradt volna és a dolognak utána ne kutattak volna a családi iratokban és az egyházi levéltárban. Előttem tehát első pillanatra a legnagyobb mértékben valószínűtlennek látszik a plébános úr előadása, azért mondom, hogy nem kellett volna azt bővebb megfontolás és utánjárás nélkül közrebocsátani. Egyébként fiatal, fürge egyházhistorikusaink, ha már az ügy nyilvánosság elé került, ne sajnálják a fáradságot és nézzenek bele az érdeemes plébános úr irataiba!

A Károli Gáspár bibliájáról a *Protestáns Szemle* legutóbbi (1929 szeptember) számában megjelent értékes tanulmány egyik állítása kapcsán tartok mulhatatlanul szükségesnek egy kis felvilágosítással szolgálni. A tanulmányt kiváló tudósunk, *dr. Gulyás Pál*, a Nemzeti Múzeum könyvtárának főkönyvtárosa írta *Mantskovit Bálintról*, a vizsolyi biblia könyvnyomtatójáról. Ebben *Harsányi István*-nak a magyar biblia c. könyvére való hivatkozással a következőket írja a tudós szerző: „A teljes bibliának nagy sikere volt. Érdekesen bizonyítja ezt *Naprágyi Demeter*, veszprémi róm.-kath. püspök 1591 október 28-án kelt levele, amelyben megírja Károlinak, hogy amikor atyafiai Gömörből hozzámentek, magukkal hozták (azaz *vitték*) az új bibliát is, melynek már híre-neve vagyon az egész

imperiumban“. Csudálkozom rajta, hogy a kitünő bibliografusnak, nemkülönben a Prot. Szemle historikus szerkesztőjének kikerülte a figyelmét *dr. Pap Károlynak*, Harsányi fentebb jelzett művéről az *Irodalomtörténeti Közlemények* 1927-ik évfolyamában megjelent ismertetése (128 s. köv. l.), amelyben publikálta, hogy Naprágyi Demeter levele nem eredeti, nem hiteles okmány, hanem tréfás koholmány. Miután úgy látom, hogy ez a levél, mint egy ifjú elme játékos kedvének a szüleménye, kezd komoly okmányszámba menni, nehogy a tévedés tovább folytatódjék és benne maradjon a magyar egyházhistóriában, kötelességemnek tartom elmondani a következőket.

Mikor 1890-ben Göncön a Károli Gáspár szobrát országos, nagy ünnepség keretében leplezték, nemsokára *Baksay Sándor* egy pár levelet tett közzé a *Vasárnapi Újságban* a nagy bibliafordító neve alatt, pompásan utánozva az ő stílusát s ostromozva ílymódon néhány elterjedt hibáját legújabbkori magyar református egyházi életünknek. A levelek rendkívül megragadták az én figyelmemet, aki mint minden iránt fogékony és lelkesedő ifjú lelkész, akkor kezdtem meg pályafutásomat Naprágyban, Gömör megyében. Nosza neki veselkedtem tehát s a Naprágyból származott, Károli-val egy időben élt, hírneves veszprémi püspök, Naprágyi Demeter neve alatt, Baksay példájára, annak a kornak latinnal kevert magyar stílusát próbálva utánozni, én is egy levelet fabrikáltam, amelyben szintén korunk egyházi életének hibáira és ferdeségeire igyekeztem rámutatni. Természetesen az én koholmányom, Baksayéhoz képest, erőtelen, gyenge utánczat volt, de mégis annyira megnyerte a *Radácsi György* egykori kedves tanárom tetszését, hogy mint a *Sárospataki Lapok* szerkesztője közölte azt annak 1891-ik évi folyamában.

A levél ily cím alatt jelent meg: „*Naprágyi Demeter levele Károli Gáspárhoz*“. (988. s. köv. l.) A levél alatt nincs sem az, hogy honnan, sem az, hogy ki közölte. Radácsi is, én is úgy gondolkodtunk, hogy ez a körülmény figyelmessé teszi a tudósokat arra, hogy itt nem eredeti okmányról van szó s ha aztán elolvassák a levelet, annak stílusutánczatáról és főként tartalmáról azonnal rájönnek koholt voltára. De, sajnos, a levél már mindjárt megjelenése után félrevezetett egy ifjú tudóst, aki a levelet hitelesnek vette s mint ilyenre hivatkozott reá egyik művében. Megismétlődött az eset boldogult *Harsányi István* barátomnál minden esetre elnézésből, sietős munkaközben, mert más az ő kiváló szakképzettsége mellett föl sem tételhetünk s mivel a tévedés mindnyájunkkal közös, el sem ítéltjük. Gulyás Pál azonban, ha már a Pap Károly felvilágosítása kikerülte figyelmét, jól tette volna, ha utána néz magának a levélnek.

Most azonban már tegyük pontot a tévedések után, azért tártam fel a nyilvánosság előtt a Naprágyi Demeter levele létrejövételének körülményeit.

S. Szabó József.

Goudimel Claudius, a lyoni protestáns üldözés egyik áldozata.

A XVI. század egyik legelső zenésze, a reformáció vértanúja, az ú. n. flamand-iskola egyik vezére némelyek szerint Besançonban, mások szerint annak környékén, 1510 táján született. Kora egybeesik azon idővel, amelyben a római pápa énekkara mindenfelől a legjobb művészi erőket vonzotta magához, tehetségük kifejlesztéséhez minden előfeltételt megtaláltak itt, azonkívül, hogy az itt való szolgálat egyszersmind a legjobb ajánló levelet is jelentette. 1540 körül ezt a várost keresi föl Goudimel és megteszi, amit előtte senki sem mert: megnyitja az első nyilvános zeneiskolát! A zenetanítás u. i. mindezideig az egyházak privilégiuma. A székesegyházak árnyékában, ú. n. psalletekben, (karénekiskola) nyertek elhelyezést és teljes ellátást, nagyon korlátolt számban a legszebb hangú gyermekek, akik itt későbbi kántori hivatásukra készültek elő. Tanultak énekelni, azután ellenpontot, írni, olvasni, számolni; megismerkedtek a szépirodalom termékeivel. Nem egy nagyhírű ember került ki soraikból, így pl. IV. Orbán pápa. Ezen énekiskolák, ha az egyháznak kitűnő énekeseket neveltek is, de viszont a zenei ismereteket egy kaszt számára sajátították ki, azonkívül pedig a cantus planus (plain chant), az egyhangú és ritmustalan gregorián ének merev fenntartásával és a népies zenétől való rideg elzárkózottsággal századokig lehetetlenné tettek minden haladást. A Goudimel-féle iskola ezzel szemben mindenki számára nyitva állott. Az egyházi nyűg alól való felszabadulás nagyszerű eredményei a Goudimel keze alól kikerült kiválóságok: Bottini, Nanini, Roland de Lattre (olaszosan Orlando di Lasso), de mindenekelőtt és fölött Palestrina! (Utóbbiról még szólunk.)

Goudimel, római működése alatt egy csomó misét, motettet, szerelmi dalokat és... trágárságokat ír. Életének ezen szakát az antiklerikalizmus és vallási közömbösség jellemzi, mindkettőre csak növelőleg hatottak a pápai udvar fondorlatai. Ez az életirányzata Franciaországba való visszatérése után is eltart még néhány évig, de 1558 után (hihetőleg 58 és 61 között) elfogadja a reformációt, annak minden lelki áldásával és kockázatával. Ő is, épügy mint Marot és annyi más, csak akkor szakít cinikus közömbösségével, csak akkor ösmeri meg, hogy mi a hitélet, amikor az evangéliom követője lesz. Hogy az üldözések elől mégis annyira amennyire védve legyen, Párisból, állandó tartózkodási helyéről Lyonba menekül. 1572 augusztus 23-án, pár nappal halála előtt még azt írja barátjának Meliszusnak, hogy egy hónap óta valami alattomos láz kínozza, emiatt nem tudott még elkészülni a hozzáküldött „hitvallás” megzenésítésével, de mihelyt Isten segítségével lábra áll, azonnal hozzáfog, beleöntve egész lelkét. Akkor még nem álmodta, hogy lelkét Teremtője fogja visszakérni néhány nap múlva. A protestánsok legyilkolása Lyonban *augusztus 28—29 éjjelen* kezdődött: a 700—800 vértanú között volt Goudimel Claudius is...

Poros sírhalomnak súlyos terhe alatt
Nyugszanak az édes Goudimel hamvai. [halál,
De csak hamvát vehette birtokába a mindent elnyelő
Nem pedig azt, ami a legszebb volt itt alant,
Mert nemes szelleme fákljaként világít
A mindenségen át, édes zenei hangjaival
S imáron egész új nyugodalomnak részese.
Mivel itt alant Istenét dicsérte
A Dávid zsoltáraihoz fűzött kedves akkordjaival,
Ezért most az égben kifogyhatatlan örömmel
Istennek ad hálát, Aki nagy kegyelmével
A mennyei kincsek részesevé tette.

(Sír felirata.)

Goudimel nevéhez fűződik a zsoltárdallamok összhangosítása, *harmonizálása*. Ennek köszönheti vértanúhalálát, amelynek híre elterjedt az egész Európában, és pedig sohasem a misékkal vagy a dalokkal, hanem a zengzetes, ezüstcsengésű harmoniákkal kapcsolatban.

Harmóniába egész lelkét, minden tudását beleönti, javítgatja, átdolgozza őket. Ugyanazt a dallamot többször, többféleképpen összhangosítja. Az egyik kiadás a legegyszerűbb harmoniákat tartalmazza, a másik már komplikált, a harmadikban variálja, továbbszövi, fugaszerű imitációkká dolgozza fel a dallamokat és az egész zsolnárt, annak minden versét megzenésíti. A szőlások száma háromtól nyolcig terjed. Ezek a motettszerű átdolgozások teszik fel műveire a koronát, ő maga is ezeket tartotta legtovább. „Életem legkedvesebb, reményeimmet égfele vezérlő munkája.” A Goudimel harmoniáit elemezni akarva, megjegyezzük, hogy az általa felforgozott dallamok nem teljesen azonosak a mieinkkel. Többféle eltérés között legszembetűnőbb a kismásodlépések alkalmazása olyan helyeken, ahol a mi zenei érzékünk föltétlenül *nagyszekundot* követel. Pl. az I. Zs. 7. ütemében nem gisz van, hanem g; épügy a III. Zs. 6.-ban; XXXVI. zs. 4. ütemében nem h, hanem bé, stb.

A ritmus sem azonos, amennyiben 4 ütést érő (egész) hangok váltakoznak 2 ütést érő (fél) hangokkal, ha ehhez hozzávesszük a $\frac{4}{4}$ -edes „alla breva” előjegyzést, elképzelhetjük, hogy az akkori zsolnárének mozgalmas, lendületes lehetett, viszont nem nagyon kímélhették a torkukat sem a dicső hugenotta ösök, mivel f-ig, sőt f-izig is fölmentek! Rátérve magukra a harmóniákra, ezek távolról sem akarnak a teljes korszerűség igényével föllépni. Korszerűek, modernek, újak voltak akkor, amikor irattak!

Bennünket legjobban az érdekel, hogy föllehet-e ezen összhangokban a tonálitás egysége, vagyis: egy hangnem, (pl. d-dur) keretén belül a harmoniák ugyanazon hangnem szerves alkatrészei-e? Igenis, *nagymértékben*, de nem teljesen, a mai zenei gondolkodásnak száz százalékig megfelelően! Ezt nem is lehetne kívánni tőle, amikor még tanítványának, Palestrinának a harmoniái is árnyképek gyanánt ingadoznak; úgy, hogy ha az „ecce quomodo moritur” komor zenéjét jellemezni akarnók, legáltalában egy viharzó tengeren imbolygó halottas csónakhoz lehetne hasonlítani, ahol az enyészet ingatag, összefüggéstelen harmoniái ostromolják az egyetlen stabil valóságot, a halált,

Ebben a szerkesztési módban tehát egymás után merül fel a *c*-dur, *d*-moll, *e*-dur; az *a*-dur, *g*-dur, *f*-dur, *f*-durban az *es*-dur, *b*-durban a *des*... stb. A Goudimel harmóniáinak ezen bizonytalansága a mai fül számára néha kellemetlen. A legelső és utolsó ütem nagyon sokszor üres, hiányzik a belőle a terc. Előszeretettel alkalmaz késleltetéseket a tenorban. Ösmeri a bővített hármashangzatot, a szeptim-akkordot. Harmóniái néhol a legmodernebb zenére emlékeztetnek; mintha valamelyik Wagner motívum és akkordfűzés csirái lappanganának bennük. Gyakran hiányzik a mai értelemben vett, quartsextakkordra és domináns szeptimre, ill. alsó és felsődominánsra stb. támaszkodó zárlat. Gyakran fordulnak elő quint és oktáv párhuzamok, keresztállítások. (Dehát a harmoniák ősapja: Bach Sebestyén nem követi-e el az összes létező harmónizálási „hibákat“?!)

A harmónizált zsoltsárkiadások közül megemlítjük azt, amelyre a francia énekeskönyv előszava is, mint a revízió alapjául szolgáló kiadványra hivatkozik: Marot Kelemen és Béza Tódor által francia versekbe foglalt zoltárok, amelyeket négy szólamra Goudimel Claudius alkalmazott. 1565.

Nagy László.

Megjegyzések.

A miskolci ORLE nagy és áldott hatást gyakorolt a résztvevőkre. Igazán sajnálhatja, aki nem volt ott. A rendezők és előadók, élükön a fáradhatatlan Csikesz professzorral, példát mutattak egy nagy ügy lelkes és önzetlen szolgálatára.

*

Feltűnő volt a nők nagy száma. Szinte többen voltak, mint a férfiak. S micsoda lelkes konferenciázók! Minden előadás után bizalmas körök alakultak megvitatni a hallottakat. Az Isten áldja meg azokat a Nagytiszteletű Asszonyokat, kik férjük oldalán akarnak küzdeni Anyaszentegyházunkért.

*

Hanem a toasztozókat néha sajnálni kellett. Szizifuszi munka: hallgatásra bírni 5—600 embert, kik már belefáradtak a hallgatásba. Frappáns, tömör előadásnak ez is sikerült.

*

Mint minden papi gyűlésen, úgy itt is megjelent olykor-olykor a távbeszélés réme. Ismét nyilvánvalóvá lett, hogy a szavak és gondolatok pontos arányára nagyon vigyázni kell. Megszívlelendő!

*

A miskolci gyülekezet tagjai hálás elismerést érdemeltek ki szeretetreméltóságukért. Olyan jó volt megérezni az arcok mosolygását, a szemek ragyogását keresztül a Krisztus közelségét. Az Ő társágában mennyi meleg, odaadó érzés fér el a sokszor rideg, önző emberi szívbe! Ezt a gondolatot keltette fel a putnoki gyülekezet igaz testvéri szeretete is.

*

Bályi Patay Gyuláné nagyszony telket adományozott az ORLE üdülöház céljaira a bájos

Tapoleán s a diakonissza-otthon részére Miskolcon. Vajjon áldozatkészségét követni fogják-e azok, akiknek az Isten sokat adott, s akiktől az ő Anyaszentegyháza sokat vár? *Nevét szívünkben irtuk fel.*

*

Nagy meglepetés volt a Vasgyár buzgó egyházi élete. A gyönyörű templom és parókhia, a szép ének- és zenekar, a feledhetetlen szeretetvendégség mind arról beszélt, hogy itt elevenen ég a vágy a lelkekben a Krisztus országának eljövetele után. *Megismertük s megszerettük a magyar ipari munkást.* A három, nagy nemzetfenntartó elem, az ipari, földművelő és szellemi munkás e testvéri találkozásából áldott megértésnek kell származnia.

*

Bejárva Lillafüred, Diósgyőr, Tapolca, Aggtelek festői vidékeit, boldogan számolgattuk kicsiny országunk szépségeit. Még mindig meg tudunk élni idegen náció nélkül. *Csak becsüljük meg a magunkét!*

*

Amint várni lehetett, Baltazár püspök beszédére ismét zenebona támadt a római berkekben. Még politikai presszióra is gondolnak. Szegény, jó urak! A magyar protestantizmus sohasem támad, csak védekezik! Ehez joga van. Ne sértegesse senki emberfia elvakult gögijében! Nem a magyar katholicizmust kell megvédeni a magyar protestantizmustól, hanem *mindakettőt s bennük a magyar életet* az ultramontanizmus nemzetközi túlkapásaitól. Volt idő és *lesz idő*, amikor a hazafias katholicusság teszi ezt meg.

Addig pedig Baltazár beszélni fog! Ha elhallgatna, a kövek kiáltanának. Megette áll zárt sorokban a magyar protestantizmus phalanxa. Mert mondanivalói és cselekedetei két kösziklán épülnek fel: *az Isten ígéje és a magyar haza szeretete.*

Demecser.

Kliss Lajos.

Halottaink

Özv. Csizmadia Lajosné, a csak 8 hónappal ezelőtt elhunyt Csizmadia Lajos nyug. pápai teológiai tanár nemeslelkű özvegye augusztus hó 26-án hosszas szenvedés után elhunyt.

Áldott legyen emlékezete!

Különfélék

A debreceni református Kollégium tanévnyitó ünnepélye szeptember hó 9-én lesz. Délelőtt 10 órakor a nagytemplomi istentiszteleten imádkozik dr. Erdöss Károly. Az oratóriumi ünnepélyen tanévnyitó beszédet mond Karai Sándor kollégiumi igazgató.

Új püspök. Péter Mihály gálszécsi lelkész a szlovenszkói reformátusság Pálóczi Czinke István püspök lemondásával megüresedett helyre püspöknek választotta.

Dr. Antal Géza püspököt Veszprém vármegye örökös megyebizottsági taggá választotta.

A debreceni református elemi iskolák évnvítő istentisztelete szeptember hó 5-én reggel 8 órakor volt az összes templomokban.

A székesfehérvári egyházközség templomának megnagyobbítását határozta el.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli Református Egyházkerület Könyvnyomda-vállalata az ispotályi szegények használatára írt reggeli és esteli imádságot 200 példányban, nagybetűs nyomással díjtalanul kinyomatta.

Az erdélyi és királyhágó-melléki egyházkerületek Nagykárolyban szeptember hó 12—16. napján „Károli-ünnepnap”-okat tartanak. Ez alkalommal megalakul a Károli Gáspár Irodalmi Társaság.

A csurgói reálgymnáziumba a szeptember havában tartandó pót- és javító érettségi vizsgálatokra a kultuszminiszter S. Szabó József c. tanterületi főigazgatót rendelte ki kormányképviselőül.

A kultuszminiszter a bábaképezdekben elrendeli a hit és erkölcstan kötelező tanítását.

Új debreceni tanítók. A kultuszminiszter Vári Szalai Gábor konyári, H. Nagy Lajos hajdúsámsoni, Zsigó Károly álmósi, Bartha József szipetri, Bálint Mihály bojti, Nagy Lajos vámospécsi, Hadházy Dániel ramosházi, Széchy György mikepécsi, Kardos Irén debreceni, Csutoros Anna debreceni, Harsányi Janka debreceni, Szabó Ilona debreceni, Szabó Klára debreceni, dr. Imre Gáborné Jánosi Anna füzesgyarmati, Sági Mária debreceni és özv. Foris Mihályné olcsvapáti okleveles tanítókat a debreceni új református iskolákhoz elemi iskolai rendes tanítókká kinevezte.

A nagybányai egyházmegye papsága a világiakkal és a Magyar Párt szatmári és szatmármegyei tagozatával karöltve elhatározta, hogy a gyülekezetben ki válogatja a tehetséges gyermekeket — elsősorban a fiúkat — és a tehetősebbek szüleit igyekszik rábírní taníttatásukra, a szegények érdekében pedig minden gyülekezetben gyűjtést indít, hogy a szatmári református gimnáziumi internátus részére adandó, főképpen természetbeni adományokkal ingyenes, vagy kedvezményes ellátásukat lehetővé tegyék. E célból az egyes gyülekezeteket felosztották a lelkészek között, hogy személyes kiszállásuk alkalmával buzdítsák a híveket a nagy cél pártfogolására.

Az Országos Protestáns Sajtószövetség megkezdte működését. A három evangéliumi egyház az evangélikusok, reformátusok és unitáriusok egyházi és világi vezetői felismerték, hogy az egyre jobban támadott magyar protestánsizmust csak úgy védelmezhetik meg, ha tevérti szeretetben egyesülten építik ki a modern időknek megfelelő védelmi szervezeteket. A protestánsizmus védelmében a legfontosabb szerep a sajtóé. Ezért alapították meg a magyar protestánsizmus vezérei — az élén dr. Baltazár Dezső és dr. Raffay Sándor, valamint Józán Miklós unitárius püspöki vikárius püspökkel — az Országos Protestáns Sajtószövetséget, mely most az egész országban megkezdte működését.

„Oly hatalmas ez a munkaprogramm, hogy egyetlenegy protestáns lelket sem nélkülözhet” írja Kapi Béla püspök a sajtószövetségről. Mi joggal hisszük, hogy a magyar protestáns társadalom méltó lesz nagy ősei emlékéhez s szegények és gazdagok lelkiismeretükkel számot vetve, egyaránt megtalálják a Protestáns Sajtószövetség szolgáltatában való elhelyezkedésüket.

Pályázat.

A jáнки református iskolaszék a megüresedett előkönyörgő kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom: Tisztességes lakás, jókarban levő melléképületekkel, 1000 □-öl kert nagy gyümölcsös, melyért megválasztott beruházás címén elődnek köteles a megállapított összeget megtéríteni. — 9 q tiszta rostált búza és 3 q kétszeres búza. — 5 öl kemény tűzifa, egyház által beszállítva. — 3 öl kemény tűzifa a grófi uradalomtól, tanító szállítatja. — 9 papiszekér széna megváltási értéke. — 7 kath. hold és 760 □-öl szántó és kaszálóföld haszonélvezete, adóját egyház fizeti. — Temetési stóla. — Államsegély. — 5 q 40 kg. rostált búza, előkönyörgő címén. — Közmunka, mely pénzzel megváltható. — A grófi uradalomtól 2 drb. szarvasmarhára legelő. — 1 papiszekér széna. — 46 értékesség. — Köteleesség: I—VI. osztály vezetése, ismétlősök vallásoktatása, templom- és temetési-ének vezetése, vasárnap és ünnepnap prédikálás, hétköznapi istentiszteleteken könyörgés. — Az egyház tanácsülésének jegyzőkönyveit vezetni, számadásokat elkészíteni, konfirmádusokat tanítani. — Egyházi énekkart alakítani. — Orgonázni tudás megkívántatik. — Belmissziói munkát a presbiterek közreműködésével végezni. — Leventéket oktatni. Pályázók okmányokkal felszerelt kérvényüket szeptember hó 25-ig. Református lelkészi hivatalhoz, (Majtis u. p. Jánk.) adják be. Személyes megjelenés énekpróbára önköltségen megkívántatik. Állás október 1-én elfoglalandó.

Jánk, 1929. szeptember 4.

Az iskolaszék.

Pályázat.

A debreceni református kollégium tanítóképzőintézetének igazgatótanácsi elnöksége pályázatot hirdet a földrajz-történelmi rendes tanári állásra. Pályázhatnak tanítóképzőintézetre vagy középiskolára képesített tanárok. A tiszántúli református egyházkerület elnökségéhez címzett és szabályszerűen felszerelt folyamodványok 1929 november 1-ig a kollégiumi tanítóképzőintézet igazgatóságának címére küldendők. Az állást a novemberi egyházkerületi közgyűlés tölti be. Az állás a betöltés után azonnal elfoglalandó.

Ha az állásra nőtlen tanár választatik meg, köteles az internátusban a felügyeletet vállalni, amiért lakást és élelmezést kap.

Debrecen 1929. augusztus 31.

A kollégium igazgatótanácsának elnöksége.

Pályázat.

A panyolai református egyház pályázatot hirdet lemondás folytán megüresedett III-ik rendes tanítónői állására.

Fizetése: 1. Természetbeni lakás, mely áll két szoba, konyha, kamarából s a hozzátartozó melléképületek: faskamara, sütő és pincéből.

2. Kert természetben.

3. Kézpénz az egyház pénztárából a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 122,000—1923. számú rendelete szerint.

Kötelessége: A tankötelesek $\frac{1}{3}$ -ad részét (jelenleg az I—II. vegyesosztályt) a presbyterium által kijelölt osztályokban és a női kézimunkát I—VI. osztályokban tanítani. Belmissziói és népművelődési munkákban lelkész utasítása szerint résztvenni. A megválasztott a szatmári református egyházmegyei tanítói gyámintézetnek jogos és kötelezett tagja leendő. Beruházás címén elődjének 50 pengőt megtéríteni köteles. Megjegyeztetik, hogy sütő, kút, és pince fogyasztási szövetkezettel és ennek egyszerűsmindenkori boltkezelőjével közös használatban állanak. Továbbá, hogy a tanítói lakás és a tanterem padlása egyház használatában van. Kellően felszerelt pályázati kérvények a megjelenéstől számított 8 napon belül alulírotthoz küldendők.

Az állás választás után azonnal elfoglalandó.

Szarka Boldizsár,
református lelkész.

Pályázat.

A dévaványai református egyház tanítónői állásra pályázatot hirdet. Fizetés és lakbér törvényes. Helyi javadalom 30%. Kötelességei: amint azt az idevonatkozó törvények és szabályrendeletek előírják a belmisszióban való segédkezés. Pályázati kérvények e hirdetés megjelenésétől számítva 8 napon át fogadtnak el. Állás választás után azonnal elfoglalandó.

Pályázati hirdetés.

A tiszasasi református egyház lemondás folytán megüresedett III. sz. férfitanítói állásra pályázatot hirdet. I. Javadalom: 1. Természetben lakás, három szoba előszobával, teljesen új épület melléképületekkel, pincével. 2. Fizetés az egyháztól a 122,000. sz. rendelet szerint. 3. Megfelelő fizetékiegészítő államsegély. II. Kötelességek: 1. A reábizott osztályok vezetése. 2. Lelkész és kántor díjtalan helyettesítése. 3. Ifjúsági és mindennemű belmissziói munkában, vasárnapi iskolában díjtalan segédkezés. Orgonázni tudó okleveles tanítók keresztlevéllel, oklevéllel, működési, orvosi, honossági, kommunizmus alatt tanúsított magatartásukat igazoló községi és lelkesi bizonyítványokkal s végül az illetékes kir. tanfelügyelői véleménnyel ellátott kérvényüket szeptember 15-ig alulírott iskolaszéki elnökhöz küldjék. Menekült B. listások, valamint próbaénekülésre és orgonázásra, saját költségükön pályázat lejártáig vasárnapokon jelentkezők előny-

ben részesülnek. Jelöltje az egyháznak nincs. Állás azonnal elfoglalandó, de csak miniszteri jóváhagyás után jogerős. Pályázat visszaküldésére bélyeg csatolandó. Tiszasas, 1929 augusztus 20. Komlósi Gábor református lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A nyírmártonfalvi református egyház pályázatot hirdet a II. számú tanítói állásra. Javadalma: törvényszerinti fizetés államsegéllyel. Jó lakás, melléképületekkel, kerttel. Kötelesség: a presbitérium által kijelölt osztályok tanítása. Lelkésznek, kántortanítónak — akadályoztatás esetén — díjtalan helyettesítése. Kánonikus órák végzése. Mindennemű belmissziói munkában lelkész utasítása szerint díjtalan segédkezés. Pályázati határidő szeptember 28. Menekült, B. listások, kántori képesítéssel rendelkezők, levante oktatásban jártasak előnyben. Állás október elsején elfoglalandó, de csak miniszteri jóváhagyás után jogerős. Csak férfiak pályázhatnak. Kérvények válaszbélyeggel a Református Iskolaszékhez küldendők.

Pályázat.

A nádudvari református egyház nyugdíjazás folytán megüresedett IV-ik számú férfi tanítói állásra pályázatot hirdet.

I. Javadalom egyháztól a törvényes lakáspénz, ez idő szerint két szobából, konyhából, kamrából, pincéből, külön sütőházból és melléképületből álló lakás a leányiskolában, kertválsággal. II. 22 kat. hold és 927 négyszögöl szántó, rét és nádas föld használata, melynek mindenmemű adóját tulajdonos egyház fizeti. (Érték egység 19.) III. Megfelelő államsegély.

Kötelesség. A presbitérium által kijelölt osztálynak, vagy osztályoknak a tiszántúli kerület tanterve szerint való tanítása, a kántor akadályoztatása és betegsége esetén lelkész rendelkezése szerint a kántori teendők végzése, felváltva a többi tanítókkal együtt, melyért a kántornak járó stóla öt illeti; ifjúsági és mindennemű belmissziói munkában, vasárnapi iskolában díjtalan segédkezés, a református dalegylet vezetésében segédkezés.

Ezenkívül presbitérium kötelességévé teheti az állami elemi iskolai vallásoktatást, melyért az állam által kiutalt tiszteletdíjat kapja.

Szabályszerűen felszerelt és válaszbélyeggel ellátott kérvények ezen hirdetésnek a Néptanítók Lapjában megjelenésétől számított 14 napon belül a református lelkész hivatalhoz Nádudvar, (Hajdú megye) küldendők. Menekült, B. listások előnyben részesülnek. Állás azonnal elfoglalandó.

Nádudvar, 1929 szeptember 1.

Református Iskolaszék.

Pályázat

a nyírbogáti református I. számú orgonázó énekező tanítói állásra.

Javadalom: évi 32 mm. rozs, 6 mm. búza, 408 pengő kézpénz, stóla szabályzat szerint, ének-

vezéri 1964/1600 hold föld haszonélvezete, (állami adóját egyház fizeti); 408 pengő készpénz, természetben lakás házikerttel, tanítói, az egyháztól; 95 pengő 20 fillér ismétlőiskolai díj (érette az egyház nem szavatol) a községi pénztártól. A javadalom 59 értékegységet képvisel, ezenfelül esetleges államsegély.

Kötelesség: Az énekvezéri teendők törvényszerinti végzése, egyházi énekkar tanítása, vezetése, reábizott osztály vagy osztályok tanítása, vallásos nevelése, lelkes és tanítótársak szükségszerű helyettesítése, belmissziói munkában segítség ismétlőiskola tanítása, vallásos nevelése. Személyes bemutatkozás szeptember 24—25-én saját költségen. Igazolt költözködési költség nagyobb részében megtérítetik. Beruházási költség nincs. Kérvények: születési, oklevél, szolgálati, honossági, orvosi bizonyítványokkal (1929 szeptember 24. estvéig) küldendők be.

Református iskolaszék.

A szerkesztésért és kiadásért felelős a lap tulajdonos:
Dr. KUN BÉLA.

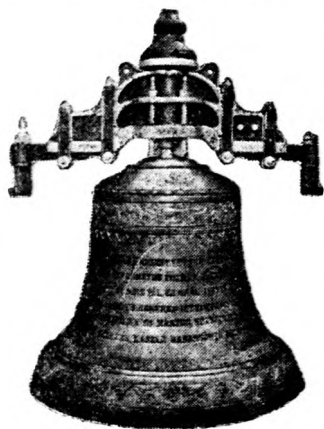
Magyarország aranykoszorús mestere

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang- és ércöntőde, harangfelszerelés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Lipót 913-53. sz.

A törökszentmiklósi református egyház részére készült 1770 kgr.-os harang.

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításon nagy aranyéremmel kitüntetve.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése

Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

*

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények, zsir-bödönök, dísznőölő-kések, husvágó-gépek.

Telefon 6. és 15—48.

„MÉLIUSZ“ könyvkereskedés mű- és tanszerosztálya

ajánlja alant felsorolt tanszereit és iskolacikkeit.

- Angyalos magyar címer** ovális alakú vaslemezen, 55 × 65 cm. nagyságban, előírás szerinti felírással 17.—
- Angyalos magyar címer** hajlítható papírlapra felvonva és akasztókarikákkal ellátva, kis alak . 240
- Ugyanaz nagy alak** 320
- Bittenbinder—Grenczer:** Métermértékek szemléltető táblája hozzávaló utasítással (Hossz, terület, súly, törmértékek) felvonatlanul 3.—
- Vászonra vonva és lécekkal ellátva 13.—
- Bopp—Gönczy:** Természettani ábrák (8 színes kép) 75 × 58 cm es táblák (Tizedes mérleg, darugép és csigasorok, emelőgépek, csavarsajtó, másodperc-inga, koloncos óra) 6.—
- Bopp—Gönczy:** Földrajzi faliképek (2 kép 63—95 cm. méretben) színes nyomással, I—II. együttesen Állattérképek az öt világrész összes létező állataival I-től VI-ig, felvonatlanul 70.—
- Ugyanaz vászonra húzva és lécekkal ellátva . 120.—
- Gönczy—Urhegyi:** Mozgatható írott betűk kis és nagy „és nagy” nyomtatott betűk, kis- és nagy 240
- Gönczy—Urhegyi:** Fali olvasótáblák írott- és nyomtatott betűk olvasásának tanításához 70—100 cm. méretekben 8.—
- Gönczy—Urhegyi:** Szépírási falitáblák. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium megbízásából szerkesztette: Kovács A. 3 tábla 63 × 95 cm. méretekben, tokban, szegélyezve, lécekkal. 1. nagybetűk, 2. kisbetűk és számok, 3. betűkapcsolási példák I—III. 12.—
- Történelmi falikép.** 20 kép, (63 × 95 cm.) többszínű nyomással, a sorozat ára 52.—
- Az Országos Falu- és Stefánia-Szövetség** által kibocsátott szemléltető képsorozat áll 72 drb. képből 44.—
- Orosz számológép** keményfa karikákkal, védőlappal, 1 és fél méter magas 36.—
- Nemzeti zászló** 2 méter hosszú, 1 méter széles, rúd-dal, címerrel ellátva, valódi merinói gyapjú . 26.—
- „Mi maradt nekünk”** szemléltető képsorozat áll 21 drb. képből kemény deklire felkaszírozva 36.—
- Horthy Miklós** kormányzó úr fényképe 48 × 34 cm. nagyságban, berámázva 18.—
- Földrajzi alapfogalmak**, szemléltető kép vászonra vonva és lécekkal ellátva 15.—
- Meinhold** az öt emberfaj szemléltető képe kemény dekli lemezre felvonva, szegélyezve és akasztókarikákkal ellátva 7.—
- Meinhold:** Összes állatképei szemléltető oktatás céljaira, kemény deklilemezre felvonva darabonként 7.—
- Schreiber-féle szemléltető képek**, megrendelés szerint dekli lemezre felvonva és akasztókarikákkal ellátva, darabonként 8.—
- Gönczy—Jéger—Hoffmann:** A mezői gazdaságra hasznos, valamint kártékony állatok I—VI. kemény dekli lemezre felvonva és akasztókarikákkal ellátva, darabonként 7.—
- Iskolai tábla** egyik oldala kockás, a másik vonalas (120 × 150 cm. nagyságban) 50.—
- Hozzávaló állvány 24.—

Iskolai felszerelési osztályunk rendel bárhol hirdetett könyvtárazeművet és iskolai oktatás céljára alkalmas tanszerfelszere, lést stb.

Kívánatra készítséggel ad díjmentes árajánlatot a

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli Református Egyházkerület

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedése, könyvkiadóhivatala, papír- és írószerkereskedésében

DEBRECEN, FERENC JÓZSEF-ÚT 26.

Telefonszám: 270.